

tettek felkészülhessenek a váltásra. Persze ez nemcsak a hosszabbítás ígérete, hanem ezzel párhuzamosan bevezet egy új fogalmat is, az egyszerűsített közteherhozzájárulás fogalmát. Ami azt jelenti, hogy ezt a vállalkozások, megbízások után is kell fizetnie a munkavállalónak és a munkáltatónak is. A foglalkoztatási rész egyébként azért megy ilyen nehezen, mert a társadalom egészében túl sokan vannak, akik nem munkavállalóként dolgoznak. ...

– Mikor lesz a következő tárgyalás, hogyan folytatják a munkát?

Folyamatosan egyeztetünk. Ez a tervezet is magas fórumokat járt meg, szerepelt a kormány társadalmpolitikai kabinetje előtt, s természetesen tárgyalta az országgyűlés kulturális bizottsága is. A szándék mindenképpen az, hogy erre a problémára globális megoldást találjanak. Jelenleg három tárca – a Pénzügyminisztérium, a Munkaügyi valamint Igazságügyi Minisztérium – is megvan bízva a megoldás megkeresésével...

– Mikorra várható eredmény? Nem túlzottan lassú ez a folyamat?

– Úgy gondolom, két és fél év nem sok. Ha ugyanis megszületne egy jogszabály, amely valami módon a művészt, mint egyfajta speciális jogalanyt nevesítené, az óriási előrelépést jelentene, s számos újabb szabályozás kiindulópontjává válhatna. Két és fél esztendő egy ilyen jelentőségű és korábban sohasem létezett szabályozásnál – ismerve a parlamenti demokrácia viszonyrendszerét –, rövid idő. Persze én is nagyon szerettem volna, ha másfél év után már eredményről számolhatnék be, de számolni kell a realitásokkal is, és nem szabad lehetetlen kívánásokkal előállni ...

R. Zs.

„Egyelőre nem látom a megoldást”

A parlamenti kulturális bizottság elnöke a művészek jogállásáról

Pető Iván úgy véli, az egyik legnagyobb gondot az jelenti, hogy ezen a területen nagyon különböző státuszú emberek tevékenykednek. A legexponáltabb kérdés közé tartozik, hogy kinél indokolt valóban, hogy vállalkozóként dolgozzon, ki akarja ezt és ki nem. Ráadásul az érintettek elemi biztonsági igénye és a művészeknél elkerülhetetlen állandó megújulási, alkotói törekvés között is kibékíthetetlen ellentét feszül. A parlamenti kulturális bizottság vezetője amellet foglalna állást, hogy a közalkalmazotti státusz szűnjön meg, ugyanakkor az, akit szakmai értelemben alkalmasnak tartanak rá, kapjon valamilyen egzisztenciális biztonságot. Egyelőre azonban még Pető Iván sem látja a megoldást. S bár a kormányzat is a helyzet rendezésére törekszik, a megoldás mikéntje még nem mutatkozik... A kulturális bizottság vezetője mindenestre másodszor nyújtotta be a Parlamentbe azt a javaslatot, amely mégiscsak megengedi, hogy a színlelt vállalkozások tovább működjenek, ugyanis ha ez a lehetőség sincsen, akkor a helyzet még rosszabbra fordul.

– Ön szerint miért nem válhatott valóra az eredeti elképzelés, a művészeti törvény, miért csak jogállás lett belőle?

– Erre a kérdésre nem tőlem kell várni a választ, hiszen a művészeti törvénytervezet nem ment keresztül az államigazgatáson és semmilyen formában sem került a parlament elé. Persze, a kulturális bizottságban azért volt róla szó. Az alapvető problémát egyébként az jelenti, hogy az államigazgatási rendszer akkor működik jól, ha kevés a kivétel és minél több a normatív, az általános szabályozás. Ha mégis szükség van privilégiumokra, akkor azt speciális szabályokkal kell megoldani. Úgy tudom a NKÖM, ha nem is az egész művészeti törvényt, de a munkavállalói elemeit többé-kevésbé támogatta. Amikor viszont a tervezet egé-

sze bekerült a kormányzati egyeztetési mechanizmusba, kiderült, rajtuk kívül is vannak más, speciális elbírálást igénylő foglalkozások. Olyan szabályozásra lenne tehát szükség, ami rájuk is vonatkozik. Gondot jelent az is, hogy a kormányzat nem speciálisan kultúrával foglalkozó része érthető módon arra törekszik – s ez más területeken már elég erőteljesen érzékelhető –, hogy az adóelkerülő magatartásnak lehetőleg ne legyenek jogi kiskapui. Ezért is szeretne olyan rendszert, amely csökkenti a színlelt vállalkozási szerződések számát. Egyelőre azonban még nem találják ennek a technikáját. Így alakult ki az a fura helyzet, hogy én magam nyújtottam be másodszor azt a javaslatot a Parlamentbe, amely mégiscsak megengedi, hogy ezek a színlelt vállalkozások működ-

jenek, ugyanis ha ez a lehetőség sincs, akkor a helyzet rosszabbra fordul. Természetesen létezik valamifajta elképzelés, amely elsősorban az adózásra vonatkozik, s az érintettek nyugdíjjárulékát is érintve, biztosított státuszt teremt nekik, de ez már, nem művészeti törvény, hanem leszűkített értelmezés, a vállalkozó, versus alkalmazott ügy kezelése. És nem csupán a művészeti tevékenységet végzőkre vonatkozik, hanem általános szabályozása a speciális foglalkozásokra. Én úgy látom, a probléma ismert, s bár mondjuk a családi pótlékhoz képest kisebb gondot jelent, roppant fontos területet érint. A kormány is tisztában van ezzel, hogy itt sajtóságos helyzet alakult ki, s ez az évről évre meghosszabbított, provizórikusnak tekinthető megoldás senkinek sem jó igazán.

– *Milyenek találja a művészek jogállásáról szóló tervezeteket, amelyeket a szak-szervezet és a kulturális tárca képviselői mutattak be áprilisban a kulturális bizottság előtt?*

– Kissé eltérő elképzelésekről van szó, hiszen a szak-szervezet átfogóbb szabályozást szeretett volna kialakítani, az ügy fokozatosan szorult vissza erre a speciális területre, a foglalkozási státusz ügyére. A NKÖM pedig eleve szűkebb, de a most említettéért jóval tágabb értelmezést akart. A kulturális tárca a jogi helyzet egyértelmű tisztását szeretné, készített is erre javaslatokat, ezek azonban fennakadtak az általános szabályozás rostáján. Egyelőre nem látom a megoldást. Már maga a szabályozás címe – a művészek jogállása – is problémás, mert ezen a területen nagyon különböző státuszú emberek tevékenykednek. Akad, aki a szabad piacon dolgozik, s van, aki formálisan vagy informálisan alkalmazott, közéjük tartoznak például többségükben a zenekarok vagy az énekkarok tagjai. Ebben az ágazatban rettentő sokféle helyzetben lévő embert találni, ezért is nehéz megalkotni az általános szabályozást, amelynek ráadásul a tartalmi része is nagyon szerteágazó. A művészek mellett, foglalkoztatási szempontból nagyon hasonló helyzetben vannak az újságírók és mondjuk az őrző-védők is. A legexponáltabb kérdés az, hogy kinél indokolt valóban, hogy vállalkozóként dolgozzon, ki akarja ezt és ki nem. A művészek között is vannak ugyanis valódi vállalkozók, s nyilván a cél az lenne, hogy ezeket az embereket ne kényszerítsék bele alkalmazotti státuszba. Probléma az is, hogy kibékíthetetlen ellentét van az érintettek elemi biztonsági igénye és a művészeknél elkerülhetetlen állandó megújulási, alkotói törekvések között. Például az Operaház tagjai közalkalmazottak, és még akkor is megkapják a fizetésüket, ha egyáltalán nem lépnek színpadra. Ráadásul sokan közülük a szabad piacon sem tudják érvényesíteni tehetségüket, s mindez a rendszert merevvé és költségessé teszi, ami szintén komoly gond. Nem is vehető rá mindenki arra, hogy a piacon mérse meg magát. Nehéz tehát az egymásnak ellentmondó szempontokat mind-mind figyelembe venni. Az Operaház esetében érzékelhető leginkább, hogy mindez odáig vezetett, hogy az intézménynek alapvető költségvetési problémái lettek. Ha valaki nem a művészek oldaláról, hanem pénzügyi

menedzserként nézi a helyzetet, azt látja, a dalszínházban sok ember kapja meg a fizetését úgy, hogy közben nem vesz részt a művészi produktumok létrehozásában, s éppen ez a rendszer akadályozza azt, hogy az Operaház még rangosabbá váljon. Egyébként ez nem speciálisan művész-probléma, az MTV-nél például ugyanez a helyzet. Bár a televízió átalakításának nem a számos közalkalmazotti státuszban lévő dolgozó jelentette egyetlen akadályát, a folyamatot azonban mindenképpen blokkolta. De még egyszer hangsúlyozom, nem látom pontosan mi a megoldás, de nem vagyok sem munkaügyi sem pénzügy szakember, márpedig kitalálni valamit az ő feladatuk lenne. Azt azonban látom, hogy melyek a gyors megoldás gátjai, s arra is érzek hajlamot, hogy a döntéshozók olyan pénzügyi szabályozást keressenek, amely minden feltételt többé-kevésbé kielégít.

– *Elképzelhetőnek tartja, hogy valóban találjanak egy olyan szabályozást, amely megoldást nyújthat mindenkinek?*

– Olyan, amely az összes művésznek közalkalmazotti biztonságot nyújt, biztosan nem lesz. Viszont azoknak is lehetőségük lesz nyugdíj jogosultságot teremteni maguknak, akik eddig ezt nem tudták megtenni, ezt célozzák az új, önadóztatási elképzelések. Persze világos az is, hogy akadnak olyan korosztályi csoportok, melyek nem a saját elhatározásukból lettek vállalkozókká, s túl régen élnek így az életüket, számukra ez már nem jelent megoldást...

– *A művészeti szak-szervezet nagyon örült, hogy tervezetükről beszámolhattak a Parlament kulturális bizottsága előtt is, de dr. Gyimesi László úgy véli, a kormányzatnak nincs igazán egységes véleménye arról, hogyan lehet ennek a területnek a gondjaira megoldást találni.*

– Egyfajta álláspontot a NKÖM is képvisel az ügyben, de a Pénzügyminisztérium éppen amiatt nem tudja ezt elfogadni, mert a kivételek elkerülésére törekszik. Ha ezt értjük az egységes álláspont hiányán, akkor ez valóban igaz. A szakmát jobban ismerő ágazati minisztériumok megközelítése egyébként mindig konfrontálódik a PM elképzelésével, hiszen a pénzügyi tárca feladata, hogy felmérje a költségkihatásokat, s azt is, mind-

ez mit eredményez. A megoldás tekintetében nem vagyok teljesen pesszimista, hiszen jelenleg is erős nyomás van a kormányzaton, hogy találjon ebből a helyzetből kivezető utat. Viszont ebben a pillanatban a művészeti terület általános szabályozására nem látok esélyt. Kicsit árnyaltabban, de egyetértek dr. Gyimesi László mondatával, mert tényleg nincs egységes vélemény, megoldási szándék viszont létezik, csak az ügy túlzottan bonyolult. Ha pedig a színlelt szerződésekre redukáljuk a dolgot, akkor is van akarat a rendezésre, de olyan ötletet, amely a problémákat forgatókönyvszerűen tudja kezelni, nem látok.

– *Mikorra várható Ön szerint a legjobb esetben megoldás?*

– Nem tudom megmondani. Az államigazgatás a kormányzati ciklusokhoz igazodik, lehet, hogy a következő kabinet ebben a kérdésben egészen mást akar. S egy új vezetés, bármennyire sajnálatos is ez, nem ezzel fog először foglalkozni. Jövőre választás, ha azonban addig történik valami, akkor akár néhány hónap alatt is születethet eredmény. A cselekvési kényszer mindenesetre megvan, erősen hat erre az Operaház jelenlegi helyzete is, amely azt példázza, a művészek esetében nem jelent egyértelműen jó megoldást a közalkalmazotti jellegű foglalkoztatás. A színházak is folyamatosan jelzik problémáikat, a számlás művészek helyzetével is sok a gond, viszont ha ezek az előadók alkalmazottakká válnak, akkor a teátrumok terhei nőnek elviselhetetlenül nagyra. A rendszer kezelését tényleg az nehezíti meg a leginkább, hogy vannak olyanok, akik a színlelt vállalkozások helyett egzisztenciális biztonságra vágyva szeretnének státuszba kerülni, mások pedig a nagyobb szabadságot jelentő, vállalkozói helyzetet akarják. Nincs olyan megoldás, amellyel mindenki jól jár. Én inkább amellett lennék, hogy a közalkalmazotti státusz szűnjön meg, ugyanakkor az, akit szakmai értelemben alkalmasnak tartanak rá, kapjon valamilyen egzisztenciális biztonságot. Vannak persze olyan területek, amelyen ha valaki egyszer tehetségesnek mutatkozott, az nem biztos, hogy egész életében meg is tudja tartani ezt a talentumot, ráadásul akadnak korhoz kötött hivatások is...De még ezer ilyen kérdés vetődik fel, meglátjuk, hogyan tovább...

R. Zs.